

Vrijdag 5 januari 1917 – ochtendeditie

Wegvoering van Belgen naar Duitsland.

Ondertekend door 16.229 Belgische uitgewekenen, is de volgende smeekbrief door de in Nederland verblijvende Belgen aan de koningin gezonden:

Mevrouw,

Met de diepste eerbied nemen de Belgen, ondergetekend, allen uitgeweken naar uw gastvrij land, de vrijheid, om tot uwe majesteit dit dringende smeekschrift te richten, dat werd ingegeven door de ontzettende en onverdiende smarten, welke op dit ogenblik drukken op onze in het bezette België gebleven landgenoten.

Duizenden mannen worden ontrukkt aan hun huiselijke haard, aan hun ouders, aan hun echtgenotes, aan de kinderen, wiens onderstand zij waren; onder wanhoopgeschrei, gesnik en gesmeek, worden zij naar Duitsland weggevoerd en de bezettinghoudende macht geeft haar beslist inzicht te kennen om deze mannen, die vrije en onschuldige burgers zijn, over te leveren aan dwangarbeid. Deze maatregelen, genomen tegen de burgerlijke bevolking van het bezette land, maken scherpe inbreuk op de eenvoudigste beginselen van menselijkheid, van beschaving en van volkenrecht.

Zij gaan tevens gepaard met een in het oog vallende tekortkoming aan uitdrukkelijke verbintenissen door de bezettende macht genomen tegenover het Nederlands gezag, tegenover Belgische wereldlijke en geestelijke autoriteiten om de persoonlijke veiligheid en vrijheid te waarborgen van de vluchtelingen, welke in het land zouden terugkeren.

Alle Belgen hebben een ontroerde erkentelijkheid bewaard van de welwillendheid door uwe majesteit op dat ogenblik betoond tegenover dezen, aan wie zij de gastvrijheid had verleend, met te weigeren ze aan hun lot over te laten zonder van bevoegde vertegenwoordigers van het Duitse rijk de meest afdoende geruststelling te hebben ontvangen over de behandeling welke hen wachtte.

Door deze daad van menslievende bezorgdheid en solidariteit heeft hare majesteit ons aangemoedigd om vandaag opnieuw onze toevlucht te nemen tot de hoge tussenkomst van deze, welke in onze ogen een natie vertegenwoordigt waarvan geheel het verleden de weerspiegeling is van de edelste overleveringen van volkerenrecht en vrijheid.

Nu wij tot uwe majesteit deze kreet van smart en ontferming richten; terwijl wij met voeten worden betreden in onze duurbaarste familiebetrekkingen, in onze vaderlandse gevoelens en onze eerbiedwaardigste verwachtingen, voelen wij in ons de overtuiging, dat onze stem zal worden verhoord, omdat zij de weerklank geeft van de beginselen der rechtvaardigheid en der humaniteit, welke tenslotte altijd zegevieren.

Met de diepste eerbied leggen wij aan de voeten van uwe majesteit de innig gevoelde hulde neer van onze onuitwisbare erkentelijkheid.

Tewerkgestelde geïnterneerden.

De directie van de Naamloze Vennootschap Gazelle Rijwielfabriek Arentsen & Kölling, gevestigd te Dieren, beklaagt er zich in een uitvoerige brief aan de tweede kamer over, dat enkele Belgische geïnterneerden, bij haar in dienst, moesten vertrekken, toen de

Algemene Nederlandse Metaalbewerkerbond voor de afdeling der slijpers van haar fabriek een staking had geproclameerd.

Plotseling en zonder enige voorafgaande waarschuwing en nog veel minder overleg, werden de bij haar tewerk gestelde geïnterneerden, zowel bankwerkers als slijpers, in telegrafische opdracht van de generaal-majoor, hoofd der interneringstroepen, uit haar fabriek weggehaald om naar het kamp te Harderwijk te worden teruggevoerd. Ze meent, dat dit is gebeurd op verlangen van de Algemene Nederlandse Metaalbewerkerbond en verder op de krachtige aandrang van de heer Folmer, directeur van de werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling.

Londen, 4 januari. Officieel: Bij Ieper was het vijandelijk geschut zeer hevig.

Havre, 4 januari. In zijn antwoord op de nieuwjaarswens van de regering, zegt koning Albert van België: Ik stel er prijs op, u mijn onwankelbare toewijding voor het vaderland te betuigen. Moge in 1917 ons dierbaar land in al zijn rechten worden hersteld.

De wegvoering van Belgen.

Havre, 4 januari. De Zweedse socialisten, te Stockholm vergaderd, hebben aan minister Vandervelde een telegram gezonden, waarin zij tegen de wegvoering van Belgen protesteren en verklaren dat zij de Zweedse regering zullen verzoeken, daaromtrent naar Berlijn een vertoog te richten op grond van het volkenrecht.

Havre, 4 januari. Belgische vluchtelingen in Engeland, ten getale van 200.000, hebben aan de paus, koningin Wilhelmina en president Wilson een verzoekschrift met de volgende inhoud gezonden:

De Belgische vluchtelingen, bewogen door het even vreselijke als onverdiende lijden van hun ongelukkige, in België gebleven landgenoten, doen een beroep op uw gevoel van billijkheid en menslievendheid, ten einde het in België heersende gezag ertoe te brengen, de onmenselijke wegvoering in slavernij van zeer veel Belgen te doen eindigen.

Vervolgens zeggen de verzoekers, dat België nimmer tekort is geschoten in zijn verplichtingen tegenover de mogendheden, die zijn onzijdigheid hebben gewaarborgd en dringen er nogmaals op aan, alles in het werk te stellen, om praktijken, welke zonder voorbeeld zijn in de annalen van de Europese oorlogen, te doen ophouden.

België en het fort te Vlissingen.

Parijs, 4 januari. In verband met de pogingen van Duitsland, om aan te tonen, dat België voor 1914 niet meer trouw was aan zijn onzijdigheidsverplichtingen – en zulks met een beroep op een rapport van Greindl, de Belgische gezant te Berlijn, vermeldende de grote onrust, in Engeland gewekt door de plannen voor het fort te Vlissingen, waaruit de conclusie is getrokken, dat de entente sinds 1911 dacht aan omsingeling van Duitsland in het Noorden – schrijft de Petit Parisien o.a., het was toch natuurlijk en voorzichtig, gelijk de feiten hebben uitgewezen, dat Belgen en Engelsen ongerust waren over een plan, dat indruiste tegen de internationale verdragen, die de vrije vaart op de Schelde waarborgen, en waarvan het resultaat zou zijn de afsluiting van een vloot bij een overval van België door de Duitsers, een gebeurtenis, welke inderdaad in 1914 plaats had. De entente en België wilden zich beschermen tegen een mogelijke overval. De klachten van de aanvallers zullen niemand overtuigen en Duitsland niet schoon wassen.

Over de grens gekomen.

Uit Maastricht wordt aan De Telegraaf gemeld: Voor de tweede maal is het een aantal Belgen gelukt, per boot Nederland te bereiken. Hedennacht hadden zich 96 dienstplichtige jonge Belgen op een passagiersboot de Atlas ingescheept. Om 1 uur vertrokken zij uit Luik. Toen de Duitsers het bemerkten, schoten zij met een klein kanon en met een mitrailleur op de vluchtelingen, maar niemand werd gewond. Door het hoge water en de sterke stroom schoot de boot flink vooruit. Nabij de grens doorbrak de boot de afsluitketting, en vannacht kwamen de mannen behouden te Eijsden aan land. Een vrouw met twee kinderen en een ontvluchte Rus hebben te tocht ook meegemaakt. Hedenmorgen kwamen zij te Maastricht aan en begaven zich naar het Belgische consulaat.

Vrijdag 5 januari 1917 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Men meldt ons, dat de regering thans heeft besloten tot opheffing van het vluchtoord Ede; de bevolking daarvan wordt overgebracht naar Nunspeet.

Men meldt ons:

Met het zenden van pakjes naar België is het van 1 januari af gedaan. De leden van de vereniging Samenwerking in de kring Luik, welke vereniging thans met onze regering een overeenkomst gesloten heeft, hebben allen een zekere som gestort en nu zal elke 6 weken een grote zending levensmiddelen aankomen en zullen de leden dan hun 4 kg kunnen krijgen. Onbemiddelde landgenoten krijgen de levensmiddelen gratis en anders kunnen zij na de oorlog betalen. Of een dergelijke massazending voor andere centra in België ook reeds gebeurt, weten wij niet.

Frans van Cauwelaert zegt in Vrij België zijn oordeel over het antwoord der entente op het Duitse vredesaanbod. Wij ontleen er het volgende aan:

Het antwoord der geallieerden is een waardig stuk. Over de juiste draagwijdte van sommige uitdrukkingen kan men in twijfel verkeren, zelfs zou men met alleen maar dit stuk in handen onmogelijk kunnen zeggen in hoeverre de Entente-landen tot vrede geneigd of van vrede afkering zijn.

Het stuk is slechts een tegenzet op een andere nota, welke zich noch door duidelijkheid, noch door blijken van oprechtheid kenmerkte, en omzichtigheid was geboden. De eindindruk, welke het bij mij heeft gelaten, is deze van rustige beslistheid om geen rechtmatige eisen prijs te geven, zonder onverzoenlijkheid.

En dit:

Duitsland en zijn bondgenoten moeten het aan zichzelf wijten, indien hun vredesaanbod door de Entente wordt verdacht eenvoudig een list te zijn. Lloyd George noemde het een strop, waar de geallieerden hun hoofd niet zouden insteken. Men kan hun dit wantrouwen niet euvel nemen. Dat Duitsland inderdaad zeer naar vrede verlangt, lijkt niet twijfelachtig, en dat de behoefte naar rust bij zijn bondgenoten in de Oostenrijks-Hongaarse monarchie zeer nijpend wordt, is zeker. Laten ze dan echter de valse overmoed afleggen, met open vizier voor hun oogmerken uitkomen en het bewijs leveren dat hun verlangens voor de toekomst wezenlijk met de vrijheid der anderen, met de noodzakelijke eisen tot rechtsherstel en met de algemene veiligheid verenigbaar zijn.

En het antwoord der Entente laat er hun de gelegenheid volkomen toe open. De Entente wil zich niet over het ijs laten halen, maar tot

een eerlijke uiteenzetting van wederzijdse doeleinden en een bespreking over vaste voorstellen is zij ongetwijfeld bereid. Met bijzondere nadruk wordt de aandacht gevestigd op het ontbreken van bepaalde voorwaarden, en er op gewezen, dat een voorstel in die omstandigheden gedaan “zich minder vertoont als een vredesaanbod dan als een oorlogsmanoeuvre”. En de weigering zelf om op het gedane aanbod in te gaan, wordt gesteund op de onmogelijkheid om staat te maken op een voorstel, dat zich zo weinig oprecht voordoet. Laat Duitsland dus het bewijs leveren van zijn welgemeendheid en de geallieerde regeringen desnoods onrechtstreeks bepaalde voorstellen over een vredesmogelijkheid voorleggen.

In dit opzicht is de manier, op welke de Duitse regering de nota van Wilson heeft beantwoord een nieuwe blunder geweest. Indien zij echter bedoeld heeft de wereld te overtuigen, dat haar vredesaanbod inderdaad slechts een manoeuvre is geweest, kan zij het niet beter aanvatten. Zij doet alsof ze het verzoek van Wilson, dat er op gericht was om nu eenmaal, buiten het perk der dubbelzinnige fraseologie te geraken, niet heeft verstaan. Ze zet zich eveneens luchthartig weg over de wensen, door de president gekoesterd betreffende de verdere afwikkeling van deze oorlog en de richting der vredesbesprekingen, welke als grondslag voor een blijvend vredesverbond der volkeren moeten kunnen dienen; maar tracht de indruk te verwekken alsof het optreden der Verenigde Staten als een soort verlengstuk van haar eigen politiek zou te beschouwen vallen. Het spreekt vanzelf, dat deze wijze van handelen niet aangenaam kan geweest zijn bij de Amerikaanse regering; bij de neutralen in het algemeen zal zij het wantrouwen tegenover de Duitse staatkunde, ook bij haar vredesactie, opnieuw hebben bevestigd.

Aan het slot van zijn artikel schrijft van Cauwelaert:

Indien wij onze tevredenheid uitdrukken over de afzonderlijke plaats, welke aan de Belgische zaak en het Belgische belang in de nota der Entente wordt ingeruimd, is zulks niet alleen, omdat het geval van België nog steeds het meest staande bewijs is om Duitsland van zijn schuld en zijn onbetrouwbaarheid te overtuigen. Het is evenzeer doordat wij daarin nog altijd het teken mogen erkennen dat België, alhoewel met onwankelbaarheid stand houdend aan de zijde van de garanten, welke hun woord niet hebben gebroken, toch een in rechtsopzicht bijzondere en bevoorrechte positie tegenover hen inneemt. Zelfs ware het ons liever geweest indien de Belgische regering dit onderscheid vormelijk nog beter had laten uitschijnen, en zijn antwoord op de Duitse nota, zij het dan ook in aansluiting bij deze der Entente, afzonderlijk had ingediend. Dit zijn immers geen dingen van bijkomstige aard. Zij zitten vast aan een grondbeginsel, dat wij niet mogen prijsgeven; ze beantwoorden logisch aan staatkundige opvattingen, welke het wezen van ons volksbestaan zelf raken. Wij hebben daar vroeger te uitdrukkelijk over geschreven om over deze gedachten nog uit te weiden. Maar onze regering moet behoedzaam zijn, om niets te laten vertroebelen in hetgeen onze verhoudingen tot andere volkeren moet bepalen.

Uit België.

De Duitse overheid in België heeft weer enige verordeningen uitgevaardigd. Vooreerst de volgende betreffende de bevoegdheden van de Vlaamse afdelingen van het ministerie van wetenschappen en kunsten.

Art. 1. In de zin van artikel 2 der Verordening van 25 oktober 1916 (wet- en verordeningsblad, blz. 2930), behoren:

1. Tot het Vlaamse land:

- a. De provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg, en, in de provincie Brabant, de arrondissementen Brussel en Leuven;
 - b. In de provincie Luik, de gemeenten Attenhoven, Aubel, Elisom, Laar, Landen, Moelingen, Neerhespen, Neerlanden, Neerwinden, Overhespen, Overwinden, Remersdaal, Roost-Krenwik, Rumsdorp, 's Gravenvoeren, Sint-Martens-Voeren, Sint-Pieters-Voeren, Teuven, Waasmond, Walshoutem, Walsbets, Wange, Wezeren;
 - c. In de provincie Henegouwen, de gemeenten: Bever, Edingen, Everbeek, Lettelingen, Mark, Sint-Pieters-Kapelle.
2. Tot het Duits taalgebied:
- a. In de provincie Luik, de gemeenten: Aubel, betrekkelijk het gedeelte Klause (La Cluse), Balen, Gemmenich, Henri-Chapelle, Homburg-Bleiberg, Homburg-Mitte, Membach, Montzen-Bleiberg, Montzen-Mitte, Moeresnet, Sippenaken, Welkenraedt.
 - b. In de provincie Luxemburg, de gemeenten: Arel (Aarlen), met Spetz (Quatre-Bras), Athem (Athus), Attert (met Parett en Schockweiler), Bochholz (Beho) (met de gedeelten Frassem, Neumühle, Altenhofen (Viville) en Waltzingen), Diedenburg (Thiaumont) (met de gedeelten Losschert en Lottert, Elcheroth (Nobressart) (met Almeroth en Luchert), Feitler (Fauvillers) (betrekkelijk de gedeelten Bödingen en Wiesenbacht), Girsch (Guirsch) (met Hockbus, Heischlingen (Posterij) en Stockem), Herzig (Hachy) (met Offen (Fouches) en Saas (Sampont)), Hewerdigen (Habergy) (met de gedeelten Bebingen en Guelf), Holdingen (Halanz) betrekkelijk Bettenhofen (Battincourt) en Esch op de Hurt (Aix-sur-Cloie), Hondelingen (Hondelange) (met Buwingen en Wolkringen), Ibingen (Aubange) (met Klemeresch (Clemerais)), Martelingen (Martelange) (met Greimelingen, Neuperl en Radelingen), Metzigt (Messancy) (met Gerlingen, Laser (Longeau)), Niedlingen (Noedelange) en Türrpingen

(Turpange), Nieder-Eter (Autelbas) (met Ober-Eter, Bardenburg (Clairfontaine) en Sterpenich), Selingen (Selange), Tintingen (Tintange) (naast Oell, Romeldingen en Warnach), Törnich (met Glandfurt (Pont Lagland) en Uedingen), Tontelingen (Tontelange) (met Beierchen (Côte Rouge)).

Art. 2. Het hoofd van het burgerlijk bestuur (Verwaltungschef) bij de gouverneur-generaal in België zal de bepalingen uitvaardigen, die, met het oog op de invoering van deze verordening en der verordening van 25 oktober 1916, inzonderheid ook inzake de rekenplichtigheid in beide afdelingen van het ministerie, verder nodig mochten blijken.

Hij kan tot nader bericht eveneens bepaalde onderwijsinrichtingen, die van het ministerie afhangen, en in het Vlaamse land of in het Duits taalgebied liggen, van de Waalse afdeling en, bepaalde onderwijsinrichtingen, die in het Walenland liggen, van de Vlaamse afdeling afhankelijk maken.

Verder is er een verordening uitgevaardigd betreffende de voorraadaangifte van ijzer-, gietijzer- en staalschroot, evenals van gegoten ijzeren grondplaten en gieterijvormkasten.

De omstreken van Brussel hebben van overstroming te lijden gehad. Het Vlaamsche Nieuws meldt daaromtrent het volgende:

Door de gedurige regenvlagen van de laatste dagen was de Zenne erg gezwollen, zodat de overheden ongerust werden voor een overstroming. Zulks is dan ook gebeurd, en maandag deed de politie van Vorst al de huizen langs de oevers van de Zenne gelegen, door de bewoners ontruimen. Het was hoog tijd, want nauwelijks een half uur nadien trad de Zenne buiten haar oevers en rolde haar vuil, modderachtig water over akkers en velden. Op enige uren tijd was

het verkeer tussen Vorst en Ruisbroek onmogelijk geworden, daar de steenweg onder water stond.

Tegen de avond werd het tramverkeer tussen Brussel en Vorst insgelijks geschorst, daar de tramlijn onder water lag. Te Elsene en te Vorst, gemeenten die, voor wat het gaslicht betreft, door dezelfde fabriek bediend worden, was het bestuur der gasmaatschappij verplicht alle gasapparaten te doen sluiten, daar de gasfabriek insgelijks door de Zenne overstroomd was geworden.

We begaven ons dinsdag ter plaatse. Het was nog steeds onmogelijk naar Ruisbroek te gaan. Tot Vorst loopt men over echte slijkkanen, en zakt men werkelijk tot aan de knieën in de modder, door de Zenne achtergelaten, die nu weer binnen haar oevers is getrokken.

In al de woningen in de omtrek zijn de pompiers volop bezig met het leegpompen van de kelders.

Ontzaglijk groot is de verwekte schade. Nog dinsdagmorgen moest men aan sommige lieden die niet tijdig konden vluchten, voedsel brengen door middel van bootjes. Het is een droevige aanblik in heel de streek tussen de Zuidstatie en Vorst. 's Avonds echter verzekerden de bevoegde overheden dat alle verder gevaar geweken was.

Op het laatste ogenblik vernemen wij dat ook Schaarbeek en Vilvoorde veel te lijden hadden van de overstroming van de Zenne.

Zoals altijd in zulke gevallen, heeft ook de Maalbeek weer haar parten gespeeld. Te Ten Noey en in het lager gedeelte van Etterbeek staan de kelders van honderden woningen onder water, en daar is de brandweer dag en nacht aan het werk om de mensen te verlossen van de ondraaglijke stank, verwekt door de modder en het uitwerpsel der riolen dat de beruchte Maalbeek in hun kelders achterliet.

Te Brussel zelf stonden de kelders van de “Grote Fabriek” en van het “Grand Hotel” onder water, en moesten de pompiers bijgeroepen worden om op de Antwerpse Steenweg insgelijks de ondergedeelten der woningen leeg te pompen.

Te Kuregem werd de school van de Bergense Steenweg onder water gezet, en moesten de bestuurder en de portier met ladders gered worden uit hun woning.

We vernemen van een stoker van de buurtspoorweg Zuun-Halle, dat de laatste tram van Halle met volle stoom door het één meter hoge water moest om nog ter bestemming te kunnen geraken. Dezelfde man vertelde ons dat te Halle heel het middengedeelte der stad overstromd is. Men koesterde erge vrees dat daar de dijken van de vaart zouden doorbreken, wat gelukkig niet gebeurd is.

Te Tweebeeke is de overstroming even erg geweest als waar ook, doch daar had men ongelukkiglijk twee mensenlevens te betreuren, op de koop toe. Zekere Mandelier kwam daar met zijn gespan van twee paarden op het ogenblik dat het water de steenweg overstroomde, nabij de fabriek van kunstmatige zijde. Een andere voerman, zekere Y., van het Volkshuis, ziende dat de eerste in gevaar verkeerde, wilde hem ter hulp snellen, doch werd zelf slachtoffer van zijn zelfopoffering. Beide mannen verdwenen in het water en verdronken, wat eveneens gebeurde met hun paarden.

De laatste ingewonnen inlichtingen melden dat overal, in al de dorpen op de oevers van de Zenne, de ramp even uitgebreid is: Drogenbos, Tweebeeke, Ruisbroek, Halle Zuun, Vorst, Neerpede, Anderlecht, Kuregem, Brussel, Laken en Vilvoorde, allen hadden van de overstroming evenveel te lijden, en overal is de schade ontzaglijk.

Dinsdagavond, rond 10 uur, waren de pompiers van al de gemeenten nog steeds op de bres om het water te bestrijden.